

Dijaško gibanje pred izbiro

Težko je danes brez demagoških gesel in brez nostalgčnih vzdihov govoriti o slovenski višji srednji šoli v Italiji. To seveda še ne pomeni, da je resnica »nekje na sredi«. Resnici glejmo pogumno v obraz, pa če je še tako žalostna, in se ogibajmo retoriki zamejskega časopisja. Ena izmed teh neovrgljivih resnic je, da je šola (in to ne samo slovenska) že zdavnaj izgubila zmožnost formiranja človekove osebnosti, tako idejno kot moralno. Drugi družbeni faktorji neprimerno bolj odločilno vplivajo na mladega človeka. Dijaki so to spoznanje že zdavnaj izrazili z odklonom obstoječega šolskega modela. Kako torej? Ali naj se šola zreducira na neke vrste izobraževalni tečaj? Verjetno v tej smeri ne gre iskati pravilne rešitve.

Po letu 1968 se je veliko govorilo, da bi morala višja šola formirati v mladih predvsem sposobnost kritičnega presojanja realnosti. In prav tu je prišlo do nekaterih temeljnih nespoznanj. Prvi je bil v prepričanju (in pri tem tudi učno osebje ni brez odgovornosti), da je mogoče zavzeti kritičen odnos do nečesa, češar ne poznamo (problem znanja). Drugi nespoznanje je še nevarnejši: gre za vprašanje kritičnosti v povezavi z možnostjo izbire. Odpira se problem pluralizma na vseh ravneh družbenega življenja. In prav v našem zamejstvu smo zaradi napačno pojmovane enotnosti večkrat v nevarnosti, da pozabimo na kritičnost. Dogaja se, da pod krinko kritičnosti prodajamo nova gesla, nove prazne besede, novo retoriko. Pomislimo, kolikokrat v šoli ploskamo dijaku-agitatorju ne iz prepričanja, ampak samo zato, ker se nam je predstavil kot zagovornik naših pravic, za katere se borijo vsi »napredni« ljudje. Da se je nekaj zataknilo prav pri kritičnosti, zgovorno priča prav zgodovina dijaškega gibanja. Od upravičenega upora leta 1968 je minilo več kot deset let. Takrat so bile dane res edinstvene možnosti, da bi šola postala tribuna za svobodno izmenjavanje mnenj. Pa je razvoj šel v drugačno smer. Najprej se dijaško gibanje ni znalo izbežati politične instrumentalizacije, kateri je bilo podvrženo. Danes pa klavirno životari, ne da bi naletelo pri dijakih na kak večji odziv. Veliki in utopični ideali Marcusejevih somiš-

(Dalje na naslednji strani)

Odgovornost svobodne izbire

Lahko bi pravzaprav rekli, da je že od pamtiveka mlajši rod tisti, ki bi rad s svojo energijo preobračal svet in ki se nenehno zoperstavlja starejšim, ki so v njegovih očeh okosteneli in zaslepljeni od osebnih interesov in problemov. Mladi rod je sicer neizkušen, a poln energije in idealov, kot so: ljubezen, svoboda, pravica. Prav v teh treh temeljnih idealih je mladi na najbolj ranljiva. Odvzemi ji eno od teh in se ti bo gotovo uprla.

Večkrat slišimo ljudi, ki tožijo, kako je danes mladina uporna in nespoštljiva. Jaz pravim, da je upornost danes kot pri starih Grkih ena in ista. Že Sofokles je pisal o uporni Antigoni. Toda ali je bil njen upor neutemeljen? Pokopati zavrženega brata je bil znak nepokoravanja oblastem in nepravičnim zakonom, istočasno pa izraz neizmerne ljubezni. Antigona postane »simbol odpora proti brezobzirnim zakonom države, kadar ti žalijo človeško dostojanstvo« (Kajetan Gantar) in istočasno simbol vseh mladih.

In danes, kako moremo reči, da je mladina uporna, ko si pa želi ljubezni, svobode in pravice, medtem ko sami sprejemamo in opravičujemo vojno na Falklandskih otokih ali na Bližnjem Vzhodu? Nekaj v našem odraslem svetu, svetu interesov, nedvomno škripa. Stalno smo v kontradikciji sami s sabo. Mlajši rod pa je kontradikcije čuti in jih hoče odpraviti. Od tu upornost.

Torej, mladina se hoče razlikovati od starejše generacije. Hoče nekaj novega, boljšega, originalnega.

Zanimivo pa je, da imajo do svojih sovrstnikov različen odnos. Tu se želja po razliki spremeni v strah pred njo. Težnja najstnika je, da se zapre v skupino sebi enakih. Njegov značaj je še neizdelan in negotov, torej rabi zunanjih oblik, ki mu dajo to gotovost in oporo. V skupini se počuti varnega

predvsem pred napadi zunanjega sveta, sveta odraslih. Podrediti pa se mora določenim pravilom, ki jih skupina zahteva, kot so: način oblačenja, obnašanja ipd. V tej luči si lahko razlagamo pojav gibanja leta 1968, pojav hipijašev, pojav Punkovcev in, danes, pojav zapiranja v dvojice, v individualno življenje. Geslo pa je: ker vsi delajo tako, sem tudi jaz prisiljen, tako ravnati ali pa sem obsojen na izključitev iz te družbe.

Rekli smo, da si vsak mladostnik želi biti sovrstniku enak. Ustvari si tako svet fetišev, lastnih in skupnih bogov, katerim do skrajnosti zaupa in jih slepo posnema v oblačenju, držbi, načinu govora ipd. Razni Fonzie, Miguel Bose in drugi plitveži so njih zgled. Na račun te mladostnikove značilnosti služijo trgovske družbe zlate denarce, povrhu pa vtepejo pubertetni v glavo, da vse, kar delajo, berejo, poslušajo ali gledajo, je le sad njihove »svobodne« izbire. Pred časom sem zapazil na nekem lepaku reklamo za nov tip jeans-hlač znamke UNIFORM, kar pomeni uniforma, kroj. »Oblači si te hlače in boš v kroju, enak boš kot vsi ostali«. To je jasen dokaz mojih prejšnjih trditev.

Nisem še star. Tudi sam se smatram za mladostnega. Zato dobro vem, da so te moje besede težko sprejemljive za moje mlajše sovrstnike. Ni moja zahteva, da bi v celoti sprejeli, kar sam površno ugotavljam. Vendar mislim, da so moje besede vredne vsaj malo premisleka, saj je moja edina, čeprav morda prevzetna želja ta, da bi nihče ne nasedel zvitem vabam koristolovcev. Odprimo torej srce in oči, da bomo mogli resnično zaživeti ljubezen, svobodo in pravico, po katerih nenehno hlastamo in ki nam jih današnji svet tako prefinjeno in vabljivo ponuja v vseh svojih zmaličenih oblikah.

Marijan Kravos

Kot odmev na članek »Nekaj misli o dijaškem gibanju« izpod peresa N. O. v prejšnji številki »Rasti«, je urednik te številke prejel pričujoči prispevek. Članek je sicer nepodpisan, vendar je ime njegovega avtorja uredniku znano. Zato je uredništvo sklenilo, da zaradi zanimivih misli članek kljub temu priobči. Vsekakor pa je »Rast« pripravljena objaviti še druga stališča, ki zadevajo to problematiko, o kateri se je vredno svobodno in pošteno pogovoriti. Urednik te številke Tomaž Simčič.

ALI JE ZASEDBA RES DOBRO USPELA?

Kdor je trdil, da »je zasedba zelo dobro uspela« je mislil morda le na to, da smo vsi dijaki izgubili nekaj dni pouka in da se je neki ožji krog med zasedbo na šoli še kar zabaval. V ostalem pa se je krepko motil, saj bi lahko dosegli namestitev geometrov v paviljon B brez te skrajne poteze. Ne verjamem, da je bila čistilna akcija glavna točka te zasedbe, katere naj bi se vsi »zasedniki« radi udeležili, saj so novih moči za to delo iskali

DIJAŠKO GIBANJE PRED IZBIRO

(Nad. s prejšnje strani)

Ijenikov iz leta 1968 so se v nekaj letih sesuli. O tedanjem navdušenju in zagnanosti sploh ne moremo več govoriti. Kako je mogoče, da je prišlo do tega? Ali moremo vse zreducirati na skupni imenovalc pasivnosti, indifferenice, nezrelosti? To bi bilo preveč enostavno. Kdor se s poštenim srcem približa mlademu človeku, odkrije v njem na tone prekipevajočega idealizma, želje po boljšem svetu, celo želje po darovanju. A kako in kam se sprošča ta velik potencial, ki živi v mladostnikovi duši? Prav gotovo ne na zborovanjih, sejah, ideoloških debatah, niti ne v bojih za narodnostne pravice!

To so vprašanja, o katerih bi dijaško gibanje moralo čimprej razmisliti in to povsem svobodno in odprto, predvsem pa brez vmešavanja političnih strank in gibanj, katerih namen je manipulacija človeka, ne pa njegova svobodna rast. Dijaško gibanje stoji torej pred izbiro. Od te izbire pa je odvisna bodočnost naše šole. Vsak pa naj se zaveda, da lahko edino s svojo besedo postane graditelj neke nove kvalitete, s svojim molkom pa nikakor ne ostane nevtralen, pač pa avtomatično podpira tiste, ki si pravico odločanja lastijo izključno zase.

med tistimi, ki se zasedbe niso udeležili aktivno, ker se pač z njo niso strinjali.

Na zborovanju, ki se je vršilo tik pred zasedbo, je nekaj dijakov kratkoma odločilo, naj volimo ali za zasedbo ali pa proti njej, ni pa izjavilo, da je prišlo do tega le zaradi prostorske stiske za dva razreda geometrov. Ali so morda mislili, da je to že samo po sebi umevno? Nekateri so morda res glasovali za zasedbo iz tega razloga, velika večina pa se je za zasedbo odločila le, ker je hotela izgubiti par dni pouka, ali pa ker je bila zasedba zanimiva izkušnja, ali pa, ker se je enostavno bala se temu upreti. S tem mislim predvsem na mlajše dijakke, ki pri odločitvi sploh nimajo besede, saj odločajo večinoma tisti iz višjih razredov. Priznam, da je bilo tudi meni prav, da je bil pouk za par dni onemogočen; kljub temu pa ne morem odobravati te zasedbe, ki nikakor ni »vzbudila med dijaki želje po aktivnejšem sodelovanju«.

Delujejo namreč v glavnem samo tisti, ki se ne zanimajo izključno za dijaške probleme, ampak predvsem za lastno politično dejavnost. Dovolj je, da pogledamo malo v preteklost in ugotovimo, koliko je bilo nesmiselnih stavk. Večkrat se je kdo postavil z nekaj prijatelji pred šolsko ograjo, branil dijakom vstop v šolsko poslopje, sklical stavko in šele po dolgem čakanju pred šolskimi durmi se je izvedelo za povod, ki nam je bil večkrat tako daleč in tuj, da sploh nismo vedeli zanj. Medtem pa je seveda večina dijakov nemoteno odšla, saj je vedno ostal kdo, ki jo je lahko zastopal na povorkah.

Glede dijaškega gibanja pa moram dodati še to: kdor se res zanj zanima, mora večkrat spraševati tega ali onega, da bi izvedel za seje koordinacijskega odbora. Ni res, da so vsi vedno obveščeni o njih in še zdaleč nismo vsi seznanjeni s sklepi, ki jih sprejmejo na teh sejah.

Dijaško gibanje se žal ni prerodilo. Zavedati se moramo, da je leto 1968 za nami. Najprej pa bi morali doseči vsaj to, da bi na zborovanjih dijaki res sodelovali, ne pa da bo to ostala prilika za oddih, za kajenje, kvartanje ali pa celo »špricanje«.

Pogovor s Sonjo Kobol o delovnem okolju

Sonja je dekle, ki je po končani slovenski nižji srednji šoli skoraj takoj šla delat. Le za krajše obdobje je obiskovala tečaj za strojepisje. Postavili smo ji nekaj vprašanj, da bi našo mladino, tudi nižješolce in sploh vso javnost seznanili s stvarnostjo, ki jo podobno kot Sonja doživlja veliko naših sovrstnikov. Naloga nas vseh je, da ne izgubimo stikov z našimi sošolci, da jih vabimo v slovensko družbo, k sodelovanju pri raznih dejavnostih, k pevskim zborom, športnim ekipam, SKK-ju, na koncerte, gledališke predstave itd. Ti stiki so nujno potrebni za nas vse. Pomislimo, koliko bi nas obogatila taka poznanstva.

Sonja je vrsto vprašanj, o tem kako se znajde v svojem delovnem okolju, strnila v naslednji, nekoliko obsežnejši odgovor.

Že deset let delam kot prodajalka v trgovini oblačil v mestu. Kot v večini podobnih trgovin, je tudi v trgovini, kjer prodajam, le nekaj slovenskih kolegic in kolegov. Kljub temu se v njej počutim dobro, kajti moji prijatelji me sprejemajo kot tako in spoštujejo mojo narodnost.

Mislim pa, da je tisti, ki gre delat takoj po opravljeni nižji srednji šoli bolj podvržen asimilaciji kot ostali, ki imajo možnost ostati vsaj še drugih štiri, pet let v slovenskem okolju. Zdi se mi nujno, da se sošolci in sošolke iz nižje srednje šole še naprej videvajo, tudi če so se njihove poti ločile. Prav zato bi morali spodbujati vključevanje v mladinske organizacije.

Teh na primer poznam malo, ker jih nisem nikoli obiskovala. Če bi živela na vasi, bi verjetno bilo lažje ostati naprej v slovenski družbi, vključiti se v organizacije, ki že obstajajo in v njih delovati. V mestu, vsaj v našem kraju, primanjkuje taka organizacija. Taki kot jaz, ki delajo v italijanskem okolju, so zato precej izolirani, osamljeni, predvsem če se na poseben način ne zanimajo za šport ali politiko in se zato ne vključujejo v take krožke in zveze.

Mislim, da bi morala mladina, ki živi v mestu, skušati ustanoviti tak krožek, ki bi zadovoljil ne samo mlade, ki študirajo, ampak tudi tiste delavce in delavke, ki živijo ves dan v italijanskem okolju, kjer govorijo italijansko in ki bi si želeli, da bi se občasno srečevali v slovenski družbi z ostalo slovensko mladino, da bi si izmenjavali mnenja in izkušnje ter delali tudi na kulturnem področju.

S Sonjo se je pogovarjala
Silvana Glavič

SEL JE PRIJATELJ,
na hrbtu kitara,
spalna vreča,
doma žena je spala,
nič hudega sluteča.
Vse je pustil za sabo,
le nekaj stvari je vzel
za najnujnejšo rabo.
Šel je prijatelj,
na hrbtu kitara,
spalna vreča,
hotel je tja,
kjer se imajo vsi radi,
kjer nihče gorja ne pozna.
Čez leto
smo ga videli
zopet doma.

PRIŠEL JE OBUP.
Čeprav ga ni nihče povabil.
In vedel se je,
kakor da je doma,
čeprav smo mu rekli,
da ga nihče ne pozna.
In rekel je: »Tu prespal bom noč«.
Čeprav smo ga prosili,
naj vendar gre proč.
Nato za mizo je sedel in
z velikim tekom
naše upe pojedel.
»Kaj me tako gledate«,
je rekel,
medtem ko v ponvi
naše ideale je pekel.
Menda
nato je bil končno sit,
ker je zarjul,
naj mu damo še kaj za pit.
In mi smo gledali
z velikimi očmi,
medtem ko željno
je pil našo kri.
»Pozno je že, zdaj sem zaspan«,
in ugasnil je luč,
v naših očeh,
pesjan.

OPOZORILO

Rubrika o psiholoških proble-
mih mladostnikov, ki jo bo ureje-
val g. Lojze Zupancič, bo stekla
s prihodnjo številko.

PESMI

PRIŠLA JE SREČA,
vsa opoteča
in žareča.
In bleščeča
in svetla in lepa
in
slepa.
»Kje ste«, je dejala,
ker nas je dalj časa
zaman iskala.
»Tu smo, tu smo,«
smo ji vpili
zaman,
ko je letela stran
s prozornimi krili.

UTRUJENOST.

Teža.
Praznina.
Tišina.
Prazna mreža.
Mrzla kovina.
Gluha loza.
Čista groza.

VSE JE PRAZNO.
lebdeče,
razvlečeno,
bledo,
megleno.
Moreče.

KO SI SITEN,
lačen,
utrujen,
zaspan,
ko te piči komar,
ko je zunaj prevroče.
ko počutiš se star.
To je takrat,
ko ne veš,
kam pravzaprav greš.
ne kaj ne zakaj,
ne kod ne kam,
ko si sam.

VSE JE DOBRO,
da pesem nastane,
lirika, solze
ali mrtve podgane.
Polna luna
ali gnilo korenje,
plava laguna
ali jetrno obolenje.
Ali udarec po glavi
ali rože na travi,
saj je vseeno,
dovolj da je nekaj
spleteno, zgrajeno,
neomejeno,
umetniško razpoloženo.

ODPRLI SO MI SRCE,
da bi videli, kaj notri je.
»Tukaj nič ni«,
razočarani so rekli,
»le nekaj žil in
nekaj krvi.«

1.

Ko sem se nekega jutra zbudila,
me je sreča na čelo poljubila.
Ko sem se nekega jutra zbudila,
je vse okrog mene dišalo
in je bilo mehko
in se mi je smehljalalo.

2.

Odprla sem oči
in vse okrog mene je bila kri.
In vedela sem,
da je eden tistih dni,
ko je bolje
spet zapreti oči.

ZEMLJA DOMAČA

sladka pogača.
Domači ljudje —
manj sladki so že.

marjanka

AKTUALNE KNJIGE

... Jaz torej ne zagovarjam niti kritične, niti strastne, niti prevzetne kritike, a še manj zagovarjam nezasluženo, nepotrebno hvalo, katere ena sama dostikrat mnogo več podre nego deset preostrih kritik.

(Fran Levstik)

Alessandro Carrera:

MUSICA E PUBBLICO GIOVANILE,
Feltrinelli 1980

Sodobna prizadevanja na področju sociologije, lingvistike, semiotike in drugih sorodnih ved so v zadnjih desetletjih potegnili glasbo iz idiličnega artpurlartizma, v katerem je doživljala svoje bolj ali manj sentimentalne prigode. Pri tem ne mislim toliko na sodobne glasbene ustvarjalce, ki so s Schönbergom na čelu že zdavnaj izšli iz tega kalupa, pač pa na glasbene uporabnike, to danes gotovo najštevilnejšo svetovno politično stranko. Posebno lahka glasba je v našem stoletju doživela tako nepričakovan razvoj, da je postala pravi katalizator vseh mladinskih političnih in ideoloških prizadevanj. Danes ni več prevladujoča ideologija mladih marksizem, ampak glasba. In kakšna je ta glasbena ideologija? Strnemo jo lahko v dveh besedah: biti skupaj. Seveda ob tem poslušati

glasbo. A. Carrera, avtor navedene knjige, pravi recimo, da ni bilo v teh zadnjih letih nobenega ideološkega premika ali socialnega preobrata, ki bi ne bil odmeval v glasbi, predvsem pa med mladimi poslušalci. Zato je raziskovanje odnosa med glasbo in njenimi uporabniki obenem kritika »mladinske kulture«. Avtor misli pri tem predvsem na lahko glasbo. Ta je predmet njegove prodorne analize. Po njegovem mnenju je taka »mladinska kultura«, kot jo je ustvarila »kulturna industrija«, onemogočila glasbi, da bi bila v resnici sredstvo sporočanja. Treba je torej demistificirati komercialno tradicionalne »mladinske kulture« in osvoboditi vse resnične izrazne možnosti glasbene govorice. A. Carrera gleda na vse te probleme z marksističnega vidika. A prav zato lahko nudi tudi nam nekaj izredno koristnih napotkov. Eden izmed vidikov tega vprašanja, ki nas zadeva morda še najbolj od blizu, je problem mladinske verske glasbe, ali t.i. verskih popevk. O marsičem bi bilo treba razmisliti in diskutirati. Vsekakor pa je knjiga A. Carrere v tem smislu koristna in vsestransko zanimiva tudi za nekoga, ki ni izrecno podkovan v glasbi.

T. S.

ŠTUDIJSKI DAN SLOVENSKEGA KULTURNEGA KLUBA

Kot vsako leto smo tudi letos organizirali študijski dan, ki je bil na Repentabru 10. septembra letos. Še pred dvema letoma smo imeli ne le študijski dan, temveč študijske dneve, kot so bili npr. v Dragi ali v Beli peči. Take študijske dneve smo načrtovali tudi letos, vendar zaradi tehničnih in organizacijskih razlogov se nam ta želja ni uresničila.

Zjutraj je predaval univerzitetni profesor JURE SLOKAR o nevarnosti atomske oborožitve in o nevarnostih, ki se pojavljajo, če atomsko energijo uporabljamo tudi v miroljubne namene. — Vsi bi morali nositi delček odgovornosti —, je povedal profesor

Popoldne pa se je kulturni spored nadaljeval z govorom profesorja Čer-

na iz Benečije in profesorja Merkuja, ki sta nam osvetlila problem beneških Slovencev,

V šoli se srečujemo skoraj vsak dan, toda dijaško življenje ne pomeni samo poti dom - šola - dom. Srečevati in spoznavati se želimo tudi izven šole. Delovati želimo na področjih, ki nas zanimajo, spoznavati hočemo stvarnost in življenje narodne skupnosti. Želimo graditi družbo mladih za jutrišnji dan. Želimo si trdnih prijateljev, iskrenih prijateljev. V ta namen se zbiramo v Slovenskem kulturnem klubu. Sestajamo se vsako soboto ob 19.30 na našem sedežu v ulici Donizetti 3.

Silvija

Mladinski raziskovalni tabor Doberdob 1982

Ne vem, če ste že kdaj slišali o tem. Sicer se je maja meseca po vseh višjih šolah širil glas o tej dokaj novi pobudi, ki je sicer že lani stekla, a v precej skróčenem obsegu.

No, letos je končno zaživela, ko smo tržaški in goriški študentje (bilo nas je okrog 30) od 16. do 19. leta starosti dospeli v goriški Dijaški dom, mislim, da prav vsi z namenom, da se bomo zabavali, a obenem tudi raziskovali, se naučili metodologije dela in se od bližje seznanili s stroko ali skupino, ki jo je že vsak ob vpisu izbral: naravoslovno, sociološko, zgodovinsko, etnološko ali geografsko. Vodili so nas izbrani mentorji: etnologinja Mojca Ravnik in Zvona Ciglič, geograf Vladimir Klemenčič, naravoslovci Peter Habič, Stane Peterlin, Marinka Pertot, Lili Čebulec, Borut Kodrič in Zvonko Legiša, sociolog Darko Bratina in zgodovinar Milan Pahor, s sodelovanjem univerzitetnih študentov, ki študirajo te vede.

Bilo je res zanimivo delo, ki je vse navdušilo. Zelo mi je bilo na primer všeč delo na terenu. V stalnem stiku z doberdobskimi domačini, s starimi in mladimi, s kmeti in delavci, z gospodinjami in študenti smo se mladi raziskovalci seznanili z doberdobsko stvarnostjo, spoznali šege in navade vse doberdobske občine, navade, način življenja »naših pradedov«, doberdobsko narečje, pod mikroskopom in s podrobno analizo pa ta prelepi kraški svet, ki prav v tej občini razkriva mlademu raziskovalcu tolikšno svoje bogastvo: jezero, kale, vrtače, doline, jame, posebno fauno in floro...

V prepolnih dneh terenskega dela, urejevanja gradiva in večernih predavanj, pa si je vsak izmed nas znal poiskati tudi trenutek oddiha, zabave. Sladoled, prijateljstvo, odbojka, košarka, kino, karte in družba.

Tamara Petaros

RAST — mladinska priloga Mladike (odg. ur. Marij Maver). Pripravlja uredniški odbor mladih. Tisk Graphart, Trst, Oktober 1982. To številko je uredil Tomaž Simčič.